

Іван АРТЬОМОВ,
*к.і.н., доц., директор Навчально-наукового інституту
євроінтеграційних досліджень
Закарпатського державного університету*

НА ШЛЯХУ ДО БЕЗВІЗОВОГО РЕЖИМУ ЄС І УКРАЇНИ: МОНІТОРИНГ ПРОБЛЕМИ

У статті досліджуються проблеми, пов'язані з виконанням Плану дій ЄС з лібералізації візового режиму з Україною. Обґрунтовано посилення позицій України в діалозі з ЄС з цих питань в процесі реалізації Національного плану дій з даної проблематики.

Ключові слова: євроінтеграція, ЄС, Україна, лібералізація, візовий режим, Національний план дій.

Актуальність теми. На сучасному етапі реалізації багатовекторного зовнішньополітичного курсу держави базовим, центральним напрямом залишається курс України на інтеграцію в політичний, економічний і культурно-освітній простір. У той же час слід зазначити наявність об'єктивних і суб'єктивних факторів, що стримують процеси євроінтеграційного поступу. Один із таких факторів – нерегульованість процесів спрощеного перетину кордону між ЄС і Україною громадянами обох країн.

Саме процес лібералізації візового режиму є базовим на сучасному етапі двосторонніх відносин. Усе це є свідченням актуальності проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Фундаментальною складовою зовнішньої політики України є стратегія європейської інтеграції. Саме тому набуття повноправного членства в ЄС є пріоритетним як для внутрішнього розвитку України, так і в її зовнішніх відносинах, і був закріплений у 2010 р. Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [1].

У контексті підготовки до членства України в ЄС серед пріоритетних завдань є створення умов для забезпечення вільного переміщення через кордони товарів, послуг, капіталів та робочої сили і свобода пересування громадян України та громадян

держав-членів ЄС завдяки поступовому запровадженню безвізового режиму поїздок [2, с.147-148]. Вирішення цих питань стало необхідним після введення Шенгенської зони між Україною та сусідніми країнами-членами ЄС.

Офіційно безвізовий діалог між Україною та ЄС було започатковано 9 вересня 2008 р. 30 жовтня 2008 р. у м.Брюссель відбулася перша зустріч у рамках безвізового діалогу України – ЄС, де було досягнуто такі ключові результати: **безвізовий діалог Україна – ЄС здійснюється за чотирма основними напрямками: безпека документів, у т.ч. впровадження біометричних даних; боротьба з нелегальною міграцією, у т.ч. реадмісія; громадський порядок та безпека; зовнішні відносини.**

За вказаними напрямками було створено 4 спільні робочі групи, що узгоджували відповідні рекомендації на основі порівняльного аналізу законодавства України з нормами та стандартами ЄС, виробляли методологію визначення умов запровадження безвізового режиму. *Перший етап безвізового діалогу* проходив у грудні 2008 р. – травні 2009 р. *Друга зустріч* на рівні Старших посадових осіб України та ЄС з цих питань відбулася 18 травня 2009 р., де були підсумовані результати безвізового діалогу, що знайшло своє відображення у першому звіті Старших посадових осіб. Зазначений звіт було презентовано Єврокомісії на засіданні Україна – Трійка ЄС на рівні міністрів юстиції та внутрішніх справ 3 червня 2009 р. у Люксембурзі.

19 травня 2010 р. у м. Брюссель відбулася *чергова зустріч* Старших посадових осіб, за результатами якої було досягнуто згоди щодо початку роботи на шляху запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС. **9 червня 2010 р.** були схвалені рекомендації Старших посадових осіб стосовно переходу до повномасштабного операційного етапу безвізового діалогу на основі Плану дій щодо лібералізації безвізового режиму для короткострокових поїздок громадян України до ЄС. **11 жовтня 2010 р.** Європейська Комісія розповсюдила серед держав-членів ЄС для розгляду та погодження проект Плану дій щодо лібералізації візового режиму з Україною. **25 жовтня 2010 р.** в ЄС було прийнято політичне рішення стосовно того, що безвізовий діалог з Україною надалі відбуватиметься на основі Плану дій щодо лібералізації

візового режиму для короткострокових поїздок українських громадян до держав Євросоюзу, який був затверджений 22 листопада 2010 р. у Брюсселі [3].

Протягом 2010-2011 рр. Україна досягла прогресу у виконанні технічних критеріїв, що впливають із Плану дій з лібералізації візового режиму. У межах імплементації Плану дій на першому етапі здійснюються національні програми реформ у сферах безпеки документів, міграції, охорони громадського порядку, зовнішніх відносин. Успіх у сфері структурованого візового діалогу між Україною та ЄС є суттєвим кроком у процесі інтеграції країни до європейської Спільноти. У зв'язку цим конструктивним кроком є рішення ЄС не визначати встановлення безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом як справу довгострокової перспективи. Подальший прогрес у візовому діалозі з Євросоюзом має залежати виключно від швидкості реалізації Україною технічних завдань, передбачених Планом.

На другому етапі основним завданням є фінансування та створення інфраструктури для функціонування безвізового режиму на кордонах з Євросоюзом, зокрема запровадження біометричних документів, випробування на практиці системи інтегративного управління кордонами, у т.ч. зв'язок і взаємодія між правоохоронними, прикордонними, митними та іншими установами, що контролюють процес руху людей через кордон [4, с.189].

Щодо термінів реалізації Плану дій щодо візового режиму Президент України Віктор Янукович відзначив, що перехід України на безвізовий режим з країнами ЄС залежить від виконання кожного етапу домовленостей, визначених Дорожньою картою [5].

Аналізуючи стан виконання Україною Плану дій з візової лібералізації, слід відзначити відносно позитивні зміни, що відбулися в процесі реалізації комплексу заходів, а саме [6, с.62]:

- **досягнуто** спрощення візової процедури щодо оформлення шенгенських віз (багаторазові, безкоштовні візи) для визначених категорій громадян всієї країни;
- **запроваджено** місцевий прикордонний рух для жителів прикордонних територій України з Угорщиною, Сло-

ваччиною і Польщею та розпочато роботу над його запровадженням з Румунією;

- **розпочато** новий етап візових відносин з ЄС, а саме: від спрощення процедури оформлення віз до поступової лібералізації візового режиму (скасування візових зборів для всіх категорій громадян України);
- **започатковано** структурований візовий діалог з ЄС (формулювання заходів та рекомендацій, виконання яких дозволить запровадження безвізового режиму);
- **здійснено** перші кроки в реалізації Комунікації Європейської Комісії «Східне партнерство», зокрема розпочато роботу над проектом «Дорожньої карти», що міститиме передумови та технічні критерії, виконання яких дозволить скасувати візи і поліпшити взаємовідносини України з державами ЄС.

В Україні в межах імплементації Плану дій ЄС з візової лібералізації здійснюється Національна програма реформ у цій сфері, які узагальнені у Національному плані з виконання Плану дій щодо лібералізації візового режиму для України [7].

З метою координації і посилення контролю за виконанням положень названого документа 7 лютого 2011 року Постановою Кабінету Міністрів України №77 створено **Координаційний центр**. В основу діяльності створеної структури і центральних органів виконавчої влади покладено завдання реалізувати комплекс заходів і завдань, зокрема [8]:

Перше завдання – у травні-червні розробити і прийняти всю необхідну нормативно-правову базу.

Друге – прискорити впровадження дієвого механізму управління міграцією відповідно до стандартів ЄС. У першу чергу необхідно створити ефективну Державну міграційну службу і створити загальнодержавну базу даних з контролю міграційних потоків.

Третє – налагодити систему захисту персональних даних відповідно до вимог Євросоюзу.

Четверте – створити ефективну систему інтегрованого управління кордонами.

П'яте – до кінця року створити систему біометричної ідентифікації громадян України і розпочати випуск відповідних

виїзних документів з електронними носіями біометричної інформації.

Практичні дії України з реалізації домовленостей, досягнутих під час 14-го саміту «ЄС – Україна», знаходять позитивну оцінку керівництва Європейського Союзу.

Аналізуючи стан виконання Україною Національного плану, слід зазначити, що проводиться дієва робота у цьому напрямі, зокрема:

- ✓ активізувалась робота із забезпечення виконання **«Концепції інтегрованого управління кордонами»**;

- ✓ розроблені проекти **«Концепції міграційної політики»** і нормативно-правових актів, необхідних для реалізації Закону України **«Про прикордонний контроль»**;

- ✓ успішно виконується Державна цільова програма **облаштування та реконструкції державного кордону на період до 2015 року**;

- ✓ оптимізувалась робота з виконання Закону України **«Про прикордонний контроль»**;

- ✓ здійснюються важливі заходи щодо інтеграції іноземних мігрантів та реінтеграції українських мігрантів на 2011 – 2015 рр. та введена в дію автоматизована інформаційна система **«Біженці»**;

- ✓ розпочата робота із забезпечення громадян України, що виїжджають за кордон, біометричними закордонними паспортами з 2011 р. та інше.

Знаковим є і той факт, що у 2011 р. українці оформили 1 млн. шенгенських віз, що значно більше, ніж у попередні роки [9].

Значним кроком вперед на шляху реалізації Плану дій з лібералізації візового режиму стала Угода ЄС і України. Підписана Угода має додатки до попередньої угоди, які розширюють перелік осіб, котрі можуть претендувати на отримання віз в країни ЄС за спрощеною процедурою. Крім того, документ врегульовує строк дій віз: замість слів «до 5 років» і «до 1 року» будуть використовуватися формулювання «на 5 років» і «на 1 рік». Це дозволить уникнути самостійного розуміння положень консулами країн-членів ЄС [10].

Поряд із позитивними зрушеннями у справі реалізації Плану дій з візової лібералізації керівники громадської

ініціативи «Європа без бар'єрів» Ірина та Олександр Сушко зробили висновок про те, що прогрес України на шляху до безвізового режиму з ЄС є нерівномірним та диспропорційним [11, с. 94].

На думку автора, результати громадського моніторингу з проблематики виконання Україною Плану дій з візової лібералізації, що підготовлений керівниками громадської ініціативи «Європа без бар'єрів», заслуговують на увагу усіх, хто цікавиться проблематикою візового режиму.

Список використаних джерел

1. *Про засади внутрішньої і зовнішньої політики/ Закон України від 01.07.2010.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

2. *Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України.* – К., 2011. – 416 с. послання ПУ 2011, с.147-148.

3. *Чотирнадцятий саміт ЄС – Україна.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esbs.kiev.ua/index.php?option=com_docman&task=docdownload&gid=468&Itemid=176&lang=uk

4. *Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2012 р.: щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України.* – К.: НІСД, 2012. – С.189.

5. *Янукович рассчитывает на безвизовый режим с ЕС в 2014 году.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/579457-yanukovich_rasschityvaet_na_bezvizovyy_rezhim_s_es_v_2014_godu.htm. Дата публікації: 19.12.2011 17:12

6. *Мітряєва С.І. Лібералізація візового режиму між Україною та ЄС: регіональний аспект // Закарпаття : Науково-популярне видання.* – 2010-2011. – №3. – С. 62.

7. *Указ Президента України «Про Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України».* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ovu.com.ua/articles/10481-pro-natsionalniy-plan-z-vikonannya-planu-diy-shod>

8. Ключев: Президент поставил задачу выполнить большую часть плана по упрощению визового режима с ЕС уже в этом году. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vestii.com/news

9. В 2011 году украинцы оформили 1 млн шенгенских виз / *Дзеркало тижня*, 22 травня 2012 р. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://news.zn.ua/SOCIETY/v_2011_godu_ukraintsy_oformili_1 mln_shengenskih_viz_-_102502.html. Дата публікації: 22.05.2012, 22:44.

10. Украина – ЕС: безвизовый режим стал чуть ближе. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://news.liga.net/articles/politics/702699-ukraina_es_bezvizovyy_rezhim_stal_chutochku_blizhe.htm. Дата публікації: 24.07.2012 07:57.

11. Сушко І. Як Україна виконує План дій з лібералізації візової лібералізації? / І.Сушко, Н. Беліцер, О. Хмара, К.Левченко, О.Сушко / *Результати громадського моніторингу*. – К., 2012. – 94 с.

Артёмов И.В. На пути к безвизовому режиму ЕС и Украины: мониторинг проблемы. В статье исследуются проблемы, связанные с выполнением Плана действий ЕС по либерализации визового режима с Украиной. Обосновано усиление позиций Украины в диалоге с ЕС по этим вопросам в процессе реализации Национального Плана действий по данной проблематике.

Ключевые слова: евроинтеграция, ЕС, Украина, либерализация, визовый режим, Национальный План действий.

Artjomov I. Towards visa free regime between Ukraine and EU: the monitoring of problem. The article examines the problems associated with the implementation of the EU Action Plan on visa liberalization with Ukraine. Grounded strengthening Ukraine's position in the dialogue with the EU on these issues in the implementation of the National Action Plan on this subject.

Keywords: European integration, the EU, Ukraine, liberalization, visa regime, the National Action Plan.